

detaillieerde
tailbehandling
togen zijn; het
tot de vorming
der gehoorzaam

p gewezen, dat
ten tegen borg
an vele coöpe-

de behande-
Indien ik zeg,
tandpunt, door
schenen in „De
dan weet men
steller en ook
uifn bezwaren.
neene bezwaar
tikel. Volledig-
amsteller aan
een derde toe-
aanleiding zijn
anderen, door
middelen der
en hetgeen o.a.
het overheids-
nd artikel ook,
de principieele
stuk denk.

bestaat om op
ter zegt, nader
erdienste voor-
rechte gezegd,
rekken tot het
juist door het
goed zien tot
ijken men kan

e werkstaking
gewerkt moet
de toelichting

n geneigd zijn
lat wij immers
eidelbergchen
de bijna-groot-
Als inderdaad
et worden ook
n.m.m., door
iding zelf tot
tevergeefs af
in het burger-

Naar werd (en
in het leger?
erantwoording
en om nu ook
eb het nergens
r het verschil
in het leger
ts. Want wij
m moeten zijn
dus wel, het

de zegswijze
r Hebreew-
zegwijze ook
„breng een
uit het beeld
m“, de rijke,
regentijd het

, en dan in
van malsch,
ontstaan; en
n „schoven“.
ballingen nu
at er zoovele
htergebleven,
trekkelijk ge-
dan ook dat
weer nieuwe
in getrokken
ballingen nog
en en daarop
n onmogelijk
des Heeren
rderen terug-
st gebed van
na Zacharia,

waarin zich
herinnert hij
n Mozes, dat
n verstrooid
ot bekeering
terugkeeren:
at einde des
en, en zal ze
heb om mijn
1:9). Het is
te wijst, om-
ten terugkeer
ogenblik had
vuld was; en
an den Heere
e nog verder
als vraag ik:

dat de pro-
van de reeds
r uit de bal-

terugkeeren,
genoegzame
niet onmo-

vloeken moet bestreden, zoo mogelijk en desnoods ont-
trekke men zich aan de omgeving, maar is nu ook
„staking“ geoorloofd?

Het tweede voorbeeld betreft een onzedelijke om-
geving; het derde: diensten, die tegen het geweten
ingaan.

Ik acht deze twee voorbeelden gelukkiger dan het
eerste (van het vloeken) doch ik zou den Saamsteller
willen verzoeken eens na te gaan of en duidelijk te
maken, dat er harmonie is tusschen, éénheid van con-
cept in de leer van blz. 373 en blz. 35.

Het vierde voorbeeld noemt de onmogelijkheid voor
een arbeider om bij te dragen „voor allerlei doeleinden“;
ook wordt hier de gezinsbehoefte vermeld. De eischen
t.a.v. het gezin moeten we hier wel goed gaan scheiden van
de rest en dan vragen of er inderdaad een „PLICHT“
tot staking kan zijn, als de arbeider zijn roeping
tegenover Kerk, Zending en philanthropie niet kan na-
komen. Ik meen, dat de Saamsteller dit vraagstuk ver-
keerd aanpakt door niet eerst uiteen te zetten wat,
volgens hem, onder die roeping is te verstaan. De „roe-
ping“, van wien dan ook, tegenover Kerk, Zending, enz.
gaat nooit verder dan zijn vermogen of draagkracht,
dése bepaalt wat hij „kan“. Hij mag de begeerte hebben,
uit innig vroom verlangen opkomend, om meer te offer-
ren dan hij „kan“ doen, een verlangen, dat bij veel
anderen, die niet direct tot den arbeidenden stand te
rekenen zijn, eveneens zal bestaan, doch hij heeft, n.m.m.,
zijn „roeping“, van Gods wege, vervuld door naar ver-
houding, naar zijn draagkracht, bij te dragen.

Het vijfde voorbeeld stelt de mogelijkheid van staking
als plicht „ter wille van den naaste“. Als typeerend
geval wordt dan dit gesteld: arbeider A heeft een „klein
gezin“ en kan zich „met het karige loon redden“, maar
voor den buurman, „met een groot gezin“ is dat niet
mogelijk. En dan acht de Saamsteller ook hier de sta-
king uiteindelijk gerechtvaardigd. Ik zal nu eens niet
aan den Saamsteller vragen om het vraagstuk van
kindertoelagen, loon naar behoefte e.d., te behandelen in
economischen zin. Ik wil slechts de vraag stellen, of
het vraagstuk der groote gezinnen op deze wijze tot
oplossing moet komen. En hoe staat de Saamsteller hier
tegenover de Overheid, die bijv. in haar belasting-regel-
ing de belangen der groote gezinnen onvoldoende zou
kunnen behartigen? (Ik zeg niet, dat het zoo is, ik
spreek slechts vooronderstellenderwijs). Moeten dan bijv.
de (overige) belastingbetalers maar de betaling van den
aanslag weigeren? Overheidsgezag alweer, hetwelk dit
verbiedt voor den Christen, afgedacht van de praktische
uitvoerbaarheid? Ik ben bereid grif toe te stemmen,
maar... vraag toch alweer naar het „waarom“ van
zoo'n onderscheiden voorschrift. Want men vergeet niet:
de Saamsteller spreekt van een „plicht“, „om Gods
wil“.

Men lette er op, hoe de Saamsteller uitgaat van een
loon, voldoende niet maar voor een vrijgezel, maar zelfs
voor een gezin, zij het dan een klein gezin.

Dit alles wordt nu, als een ernstig overwogen me-
ning, onzen jongelingen voorgedragen ter toepassing
in de praktijk. In de hoop, dat het ook dien jongelingen
zal bereiken, verklaar ik heel ver af te staan van den
Saamsteller in de opvatting omtrent hetgeen onze
„plicht“ is „om Gods wil“. En ik beweer verder (totdat
men mij uit de Heilige Schrift aantoon, dat ik dwaal),

lijk is dat na den terugkeer uit de ballingschap
nog belofte van terugkeer uit diezelfde balling-
schap gedaan wordt, maar dat een andere opvat-
ting van de woorden van den profeet met die woor-
den in de meest krasse tegenspraak moet komen.

Het hoofdstuk begint met een herinnering aan
den toorn Gods over Zion, die zich in de verwoes-
ting van de heilige stad en in de ballingschap
heeft geuit (vs 2), alsmede aan de genade des
Heeren, die in den terugkeer uit de ballingschap
zich heeft geopenbaard (vs 3). Daarop volgt een
belofte van toename der bevolking (vs 4, 5); maar
deze belofte scheen bij de teruggekeerden zelf
weinig geloof te vinden; daarom wijst de Heere
er op, dat wat hun te wonderlijk schijnt, nog niet
te wonderlijk voor Hem behoeft te wezen (vs 6).
En nu volgt de belofte: „alzo zegt de Heere der
heerschen: zie Ik zal mijn volk verlossen uit
het land des opgangs en uit het land des neder-
gangs der zon, en Ik zal hen herwaarts brengen,
dat zij in het midden van Jeruzalem wonen zullen;
en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot
God zijn in waarheid en in gerechtigheid“ (vs
7, 8). Wat kan dit anders beteekenen, dan dat de
belofte van bevolkingstoename, die in de oogen
der teruggekeerde ballingen zelve te wonderlijk
schijnt, zal in vervulling gaan doordat de Heere
uit de op dat tijdstip nog her- en derwaarts
verspreide Israëlieten ook velen zal doen terug-
keeren naar het land der vaders? Dan men nu
waarlijk in ernst meenen, dat de belofte van vs 7
en 8, die zich zoo nauw aansluit bij het onmiddel-
lijk voorafgaande, en zich duidelijk doet kennen
als een antwoord op de uitingen van kleingeloo-
vigheid bij de toenmalige teruggekeerden, op eenmaal
betrekking zou hebben op een veel lateren terug-
keer, tegen het wereldeinde, en waarvan dan eerst
weer in elk geval nog een nieuwe verstrooiing zou
moeten voorafgaan, een verstrooiing, waarvan Za-
charia geen enkel woord zegt, en waarop hij niet
de minste zinspeling maakt? Zou zulk een opvat-
ting ook maar eenige waarschijnlijkheid hebben?
Er zijn uitleggers, en daartoe behooren ook de
Kanttekenaren onzer Statenvertaling, die de be-
lofte in geestelijken zin opvatten, en denken aan
de verlossing van de verkorenen uit de heidenen
door de prediking van het Evangelie van Jezus
Christus. Tegen deze opvatting heb ik met Ds
Berkhoff zeer ernstig bezwaar; want de tekst geeft

dat hier in het vraagstuk en in zijn praktische „toe-
passing“ wordt gebracht een reeks van zuiver mensche-
lijke overwegingen, los van het goddelijk gebod, waar-
door wij komen tot allerlei subjectief en gevaarlijk op-
treden en willekeur en het zetten „op losse schroeven“
van wat onwrikbaar vast moest staan.

De Saamsteller is hier, naar mijn innige overtuiging,
op den verkeerden weg. En ik meen, dat men met
recht nader bewijs mag vragen, dat al deze beweringen
gegrond zijn op het „heele Woord Gods“, dat in het slot
van deze afdeeling, (blz. 375), wordt opgeroepen als
getuige.

s-Gr. 27/10/1932.

A. SCHILDER.

MUZIKALE KRONIEK

Het Psalmvoorspel en wat daarom heen ligt. ¹⁾

Het is geen gemakkelijke taak om iets te schrij-
ven over kerkmuziek in de Gereformeerde Kerk.
Over zeer veel onderwerpen is en wordt er ge-
schreven, maar over het bovenstaande is zoo goed
als nooit iets verschenen.

Een musicus die zichzelf respecteert, schrijft niet
over Gereformeerde kerkmuziek. Wat kun je nu
schrijven over gemeentegezang? Dat is leelijk en
onbeschaafd en vormloos en nog heel veel leelijks
meer. Over de kerkmuziek in Duitschland voor
en tijdens Bach, dat is een onderwerp, waar ten
minste wat in zit. Cantaten en Passionen met orgel,
koor, soli, en orkest, daar zit schoonheid in, maar
gemeentegezang...? En als men zich dan eens ver-
waardigt om iets over dit onderwerp te willen
zeggen, dan worden er treurzangen aangeheven
over „Calvijn die alle schoonheid uit den Eere-
dienst heeft gehannen“. En verder komt men niet.

Dus alleen negatief geschrijf zonder een enkele
positieve waarde.

Ons staan dus bij dit onderwerp geen standaard-
werken ten dienste, zelfs geen vlugschriftjes, die
ons ook maar eenigszins zouden kunnen voor-
lichten.

De eerste vraag die ik me, tot mijn onderwerp
gekomen, voorgelegd zie is deze: Wat is het doel
van het voorspel?

Op een andere plaats in ons blad heb ik deze
vraag aldus beantwoord: „Het voorspel heeft de
bedoeling de gemeente in te leiden in de stem-
ming van het te zingen psalmgedeelte“ en — zoo
ging ik toelichtend voor — „zoo zal een voorspel
voor Ps. 117... anders gestemd moeten zijn dan
een voor Ps. 79...“ (Jaargang 12, no. 12 en 13).

¹⁾ Het hier volgende is een eenigszins gewijzigd referaat,
dat ik in 't voorjaar van dit jaar voor het Coll. v. Organisten
bij de Geref. Kerk van Amsterdam-C. hield.

geen enkele aanleiding om hier op eenmaal aan
zulke geestelijke zegeningen te denken. Bovendien
wijst de uitdrukking „mijn volk“ niet op de hei-
denen maar op Israël zelf. Het verband leert ons
dat we te doen hebben met een belofte van terug-
voering van Israëlieten, die op dat tijdstip
nog in verschillende streken verstrooid waren. Maar
tegen de opvatting van Ds Berkhoff zelf moeten
we nog veel ernstiger bezwaar maken; want dat
gaat heelemaal niet aan, als we de profetie letter-
lijk verstaan, haar uiteen te scheuren door de ge-
weldige kloof van Jeruzalem's verwoesting in 70
na Christus en de verstrooiing der Joden door
de geheele wereld waarvan, — ik herhaal het
nog eens — in dit tekstverband niet het aller-
geringste spoor te vinden is. Zelfs vinden we even
verder de zoo beslist mogelijke uitspraak, dat het
hier over een tweede verstrooiing en daarna vol-
gende terugvoering niet gaan kan, in vs 13—15.
Daar lezen we: „en het zal geschieden, gelijk als
gij, o huis van Juda, en gij, o huis Israëls, ge-
weest zijt een vloek onder de heidenen, alzo
zal ik ulieden behoeden en gij zult eene zegening
wezen“; en: „gelijk als Ik gedacht heb ulieden
kwaad te doen, toen uwe vaders Mij grootelijks
vertoornen... alzo denk Ik wederom in deze
dagen goed te doen aan Jeruzalem en aan het
huis van Juda“. Deze woorden vormen een on-
dubbelzinnigen commentaar op de voorafgaande
herinnering aan het vroegere oordeel en de daar-
bij gegeven belofte: er is hier sprake van één oor-
deel en één zegen; dat oordeel ligt in het ver-
leden, en de zegen weliswaar nog in de toe-
komst, althans gedeeltelijk, maar zeker niet in een
verre toekomst, want de gegeven belofte zal in
vervulling gaan in deze dagen. Gaarne stem-
men we toe dat die belofte niet tot de naaste vijf
of tien jaren beperkt behoeft te worden; ze kan
zich uitstrekken over de geheele periode, waarin
Israëls nationaal bestaan na den terugkeer uit
de ballingschap weer tot opbloei gekomen is (men
denke aan Ezra en Nehemia, en later aan de
Makkabeën en Hasmoneën); de term „in deze
dagen“ is waarschijnlijk vooral gekozen om het
verband vast te houden met het begin van herstel,
dat in Zacharia's dagen reeds aanwezig was. Maar
dat de gegeven belofte betrekking zou hebben op
het duizendjarig rijk, waarvan dan eerst nog weer
een periode van hernieuwd oordeel zou vooraf-

Nu was, toen ik schreef in het algemeen over
het muzikale deel van den eeredienst, deze vraag
zoo wel voldoende beantwoord, maar waar wij ons
nu bepalen bij het voorspel, kan daar nog wel
iets aan worden toegevoegd. Zoo is het mogelijk
dat twee organisten een zelfde psalmvers geheel
verschillend behandelen en toch zoo dat beiden
volkomen gelijk hebben.

Het is maar de vraag hoe zulk een vers door
den predikant werd te pas gebracht. Als voorbeeld
nemen we Ps. 68:17: „Hoe groot, hoe vreeslijk
zijt G'alom, in Uw verheven heilichdom, aan-
biddelijk Opperwezen“. En verder: „'tis Israëls God
die krachten geeft“ enz. Wordt dit vers nu opge-
geven om de eerste — dan wel om de laatste drie
regels? In het eerste geval speel ik dit vers in
C, in het tweede geval in F! Terwijl dan natuur-
lijk ook het voorspel een geheel ander karakter
draagt. M.i. moet een organist zich de vraag stel-
len welke bedoeling de predikant heeft met het
opgeven van een bepaald Psalmvers. Het antwoord
moet hij probeeren af te leiden uit de preek, uit
den Catechismuszondag die behandeld wordt, of
uit den tijd (Kerst, Paasch, Pinkster enz.) waarin
een vers wordt opgegeven.

Nu is dit natuurlijk niet altijd even gemakkelijk.
Bij het beantwoorden van deze vraag zou ons
buitengewoon van dienst zijn wanneer de predi-
kant op het Psalmbriefje wat hij den organist
doet toekomen even den tekst uitschreef met het
thema en de punten waarvan hij uitgaat, zoodat
de organist reeds bij het doorlezen van het briefje
onmiddellijk op de hoogte is van den gang van
zaken in den dienst en hij daarop ook zijn geheele
spel kan richten. Ik doe hier een beroep op de
predikanten die dit lezen om voortaan zoo hun
briefjes samen te stellen. De ernstige organisten
zullen dit uw doen op hoogen prijs stellen en
het zal aan de eenheid van den dienst zeker in
niet geringe mate ten goede komen.

Wij zagen dus dat er psalmverzen bestaan met
twee gelijkwaardige, maar verschillende gedach-
ten waarbij het dan de taak van den organist is
op één van beiden den nadruk te leggen en die te
doen overheerschen.

We kennen daarnaast nog een soort psalmver-
zen, n.l. die, die al direct één hoofdgedachte uit-
spreken, maar waarbij deels authentieke, deels
apocriefe (door den psalmberijmer ingevoegde) bij-
gedachten te vinden zijn, of die althans door het
groepeeren van het onberijmde Schriftwoord in
een berijming dezen indruk maken. Het zal dan
natuurlijk goed zijn op zulk een tusschenvoegsel
zeer weinig of geheel geen nadruk te leggen, want
hierdoor wordt de stemming van het vers totaal
verbroken.

Ik denk hier aan Psalm 43:4: „Dan ga ik op
tot Gods altaren“, een psalmvers in een zeer op-
gewekte stemming, wat ook steeds zoo wordt be-

gaan, dat wordt toch in ieder geval door die uit-
drukking „in deze dagen“ wel uitgesloten.

Toch meent Ds Berkhoff ten gunste van zijn
opvatting een sterk argument te hebben in het
feit dat in vs 7 naast „het land des opgangs“ ook
sprake is van „het land des nedergangs der
zon“. „Was Israël toen reeds verstrooid naar het
Westen, zooals nu?“ zoo vraagt hij (De Chris-
tusgeering blz. 197). Wij kunnen hierop ant-
woorden met een verwijzing naar onze vroegere
uitleezingen, waarin we meermalen hebben aan-
getoond dat de Israëlietische ballingen ook ten tijde
van de profeten reeds evengoed in het Westen
als in het Oosten te vinden waren. Wij verwijzen
met name naar een plaats als Hos. 11:10, 11,
en herinneren eraan, hoe de verklaring van zulk
een plaats hierin ligt, dat de kriegsgevangenen als
slaven verhandeld werden en vooral door bemid-
deling van de Phoeniciërs, de groote koopvaarders
van de oudheid, naar de Westelijk gelegen gebieden
van de Grieken (en wellicht nog verder) werden
gebracht. Er is dus waarlijk geen reden om hier
in het noemen van het Westen iets bijzonders
te zien, en dit als een argument te doen gelden
om niet aan terugkeer van de toenmalige ballingen
te denken, maar de profetie eerst toe te passen op
de verstrooide Joden van onzen tijd.

We zien dus, dat de poging van Ds Berkhoff
om zich sterk te maken door de bewering: bij
Zacharia, na den reeds plaats gehad hebbenden
terugkeer, kan van verlossing uit de Babylonische
ballingschap geen sprake meer zijn, volslagen mis-
lukt is. En als hem zoo de sterkste grond voor zijn
opvatting ontvalt, zien wij te duidelijker hoe zwak
de geheele Chiliastische uitlegging van de profe-
tieën staat.

Maar Ds Berkhoff heeft nog een nieuwen pijl
op zijn boog. In het boek Zacharia is dan toch ook
sprake van een nog toekomstige „verstrooiing“ —
en deze kan zeker niet op de Babylonische bal-
lingschap slaan. Hij verwijst daartoe naar Zach.
10:9. Een volgend maal zullen wij zien of dit
juist is; maar daarbij zullen we dan eerst enkele
woorden moeten wijden aan het vraagstuk, of de
hoofdstukken 9—14 van het boek Zacharia inder-
daad aan den profeet van dezen naam moeten
worden toegeschreven, iets wat vrijwel algemeen
ontkend wordt.

G. CH. AALDERS.